

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון עם מזל פז-בגדדי, חיפה
תאריך: 27.7.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: הגברת פז בגדדי, לפני שאנחנו נתחיל את הריאיון לגבי קורות החיים וענין הקליטה, הייתי מבקש ממך שקצת תספרי מה קורה אתך עכשיו. איפה את חיה, מה את עושה, מה חיברת ובאילו תחומים את עוסקת.

גב' פז-בגדדי: אני חיה באיטליה כבר 39 שנים. הקמתי במילאנו גן ילדים מגיל שנה וחצי עד גיל שש שהוא גן מיוחד בגלל שההכנה שלי היא הכנה פסיכואנליטית. אני למדתי לבד והכירו בי באופן רשמי באיטליה. הגן שלי היה מקום לימודים לפסיכולוגים חדשים ...
 ש: צעירים.

ת: צעירים. כל מי שהיה מעוניין ללמוד את התפתחות הילד מגיל שנה וחצי עד גיל שש.

ש: דרך אגב, את עובדת ומטפלת על פי תורה מסויימת או שזה משהו שאת פיתחת?

ת: ... אין תורה מסויימת ואני לא אוהבת תורות מסויימות. ההכנה שלי שאני קרובה אליה זו תורת פרויד. אבל זה חלק ממה שאני למדתי באופן עצמאי ומה שהבנתי מהילדים. לאט לאט אמרו...
 ש: פיתחת תורת חינוך.

ת: תורת חינוך שלי שקשורה להסתכלות ולתת זמן לילדים לדבר, להסתכל על המשחקים שלהם, לפענח אותם, לפענח את הציורים, את החלומות. אולי זה מה שגם מיוחד, לפענח את הציורים של הילדים. ... תיזה ... עבודת גמר של אוניברסיטה בטורינו בפסיכולוגיה על ... מזל, על הדרך החינוכית של מזל, אבל מאוד קשה לי לגמור אותה. מה שאני שמה בעבודה שלי קשור גם לאופי שלי, לאינטליגנציה שלי, לחיים שעברתי. אי אפשר לחלק האחד מהשני. זה קשור לזה. ואני שמחתי על מה שקרה לי. אני בהכרה בבעיות שלי ... אלו שעברו, חלק ישנן עוד, והחלק שהתגברתי.

ש: אם הבנתי אותך נכון, הדרך החינוכית שלך אומרת – הגנת צריכה להסתכל מה ... הילד ובהתאם לזה לדעת מה עובר עליו ובהתאם לזה לטפל בו.

ת: כן. להסתכל זה להיכנס עם תקשורת, כן

ש: עם קשר.

ת: ... להיות בקשר בגלל שדרך הקשר משנים את הדברים. בלי הקשר לא יכולים לשנות את הדברים. אז כדי להיכנס לעולם הילד צריך להיכנס ולהבין, להיות כמוהו, כדי להיכנס לתקשורת. אחר כך משם לתת את התשובה שהילד צריך באותו רגע, באותו זמן, ואין תשובה אחת לכל ילד, לכל אחד באותו רגע, עם ההיסטוריה שלו, עם האופי שלו ועם הבעיות שעוברות עליו. בגלל שאין, אני לא נוקשה, אני לא קשורה ממש לשום דבר. אני פתוחה למה שקורה ואני חושבת שזה ... עם הילדים ועם הגדולים, שאני צריכה לקבל כל בעיה שיש להם ומשם קורה משהו בשכל שלי שעובר, כמו שהילדים אומרים, מין מחשב כזה שמכניסים את התשובה ומזל עובדת באיזו שהיא צורה ומוציאה תשובה שמתאימה לזמן הזה.

ש: אוקיי. עכשיו נתחיל בבקשה לגבי החיים שלך בדמשק. איפה גרתם?

ת: אנחנו גרנו בחארת אליהוד שזה היה מין רחוב כזה עם אדמה ... . הבתים היו מאוד פשוטים עם חצר. היו חדרים, כל משפחה תפסה חדר אחד וישנו על הרצפה עם שטיחים ומזרונים. לא היה לנו כלום, ממש לא היה כלום. אולי היה בגד של שבת והיתר סמרטוטים.

ש: את מדברת על אילו שנים שאת חיה שם?

ת: מ-38' כשנולדתי עד 44' וחצי, משהו כזה. אני לא זוכרת את התאריכים בדיוק.

ש: מה קרה שאילץ אתכם לבוא הנה לארץ-ישראל?

ת: אחד הדברים שאני זוכרת, תיקח בחשבון שמה שאני זוכרת זה מה שהילדה מזל זוכרת. אני לא עשיתי את מה שאתה עושה עכשיו, הולך לבדוק מה שקרה באמת. אני תמיד פחדתי מהערבים ואמרו לי תמיד להיזהר מהערבים ולא לצאת מהגטו ולא להסתובב. אתה יודע, כולם הכירו את כולם כי באזור שלנו לא היה מסוכן. אבל אמרו לנו תמיד להיזהר משום שגם בחארת אליהוד היו עוברים ערבים זקנים ונותנים סוכריות עם רעל לילדים או היו חוטפים את הילדים והפחד הזה היה לי מאז שאני זוכרת. ש: זה מה שהיו אומרים לכם.

ת: מה שהיו אומרים ומה שקרה וכנראה שקרו דברים כאלה. אני זוכרת שגם הערבים מדי פעם היו באים והיינו נסגרים בתוך הבתים שלנו והיו זורקים אבנים ועם סכינים והיו צועקים – נהרוג את כל היהודים. אני זוכרת מין רעש כזה נוראי ופחד נוראי. כל היהודים היו נכנסים לבתים ורועדים מפחד ומחכים שזה יעבור להם. בדרך כלל היו באים בשבת כשכולנו היינו בגטו. לאט לאט המתח הזה עלה ועלה. ערב אחד כנראה שכבר אירגנו את הקבוצה של אחותי הגדולה שהיתה בת 13. היו נערים בני 12, 13, ללא ילדים קטנים. כנראה שהיה מתח כזה שהחליטו באותו לילה להבריח אותם. אז אמא שלי, לא יודעת בגלל מה ... אמרה לאחותי – קחי אותה. היא הרימה אותי בידיים ולקחה אותי. ככה זה היה

ש: מי זו היתה האחות שלך?

ת: האחות נעמי.

ש: ... משפחת בגדדי. מה שם האמא?

ת: מרים שטאה. שטאה זה שם המשפחה של אמא שלי שהיתה משפחה מאוד עתיקה בדמשק ומאוד מכובדת. סבא שלי היה אדם מאוד רגוע ושקט. אדם שאהבו אותו. הוא היה הכי חשוב במשפחה שלנו.

ש: יש לכם קרוב משפחה בחולון בשם שטאה מצליח?

ת: אני לא יודעת. לא היו לי שום קשרים עם המשפחה מחוץ למשפחה הקרובה שלי.

ש: אוקיי. אז אני מבין שהאחות הגדולה שלך לוקחת אותך ביד.

ת: לוקחת אותי ואני בטחתי בה כי אהבתי אותה יותר מכולם. היא היתה מטפלת בי תמיד. אחר כך הביאו אותנו לאיזה שהוא מקום שאני לא זוכרת ולא ידענו. אני זוכרת שהיה חושך והיו הרבה צעירים שדיברו ערבית וקצת עברית. אני זוכרת שהיה מין בלגאן כזה אבל בשקט, הכל בלחש. הרגשתי שיש מין משהו מסתורי כזה. אחר כך הכניסו אותנו, לפי מה שאני זוכרת, נדמה לי שזה היה אמבולנסים סגורים. בכל אופן אני יודעת שהיו סגורים. ודחפו אותנו, כל כך היינו דחופים ואני כל כך פחדתי. אז התחלתי להבין שמשו קורה. התחלתי לבכות ואמרתי שאני רוצה לחזור לאמא ולא רוצה ... . האחות שלי סתמה לי את הפה ולא נשמתי ונחנקתי בתוך, הייתי קטנה וכולם היו גדולים. את זה אני זוכרת, ששם התחלתי להרגיש

שמשוהו מאוד חזק קורה, מאוד גרוע, מאוד מסוכן. היא אמרה לי – תשתקי, אל תבכי, תחשבי שאמא תבוא. אחר כך סגרו לי את הפה עם מטפחת משום שזה היה מסוכן. התחילו לנסוע עד שהגענו ל... מקום בגבול. אני חושבת שעכשיו אני יודעת איפה זה. זה מהצד השני של מטולה, שהיה מין גיא כזה רחב ושם הורידו אותנו והיינו בשורה אחד אחרי השני. לקחו אותי קצת על הידיים, אני לא הרגשתי שמישהו לקח אותי קצת על הידיים, וסגרו לי את הפה עם מטפחת. אני זוכרת שפחדתי נורא. הכל היו מפלצות מסביבי, כל האבנים הגדולות. אמרו לנו שאנחנו צריכים לשתוק ... דיבור קצת בעברית וגם בערבית, שמצד אחד היו הסורים ומצד אחד היו הבריטים. בכל העברת הגבול הזאת כנראה שגם נרדמתי, ישנתי, הייתי קטנטונת. קצת הלכתי וקצת לקחו אותי.

ש: כן.

ת: אחר כך מה שאני זוכרת שהגענו למטולה ועוד פעם הכניסו אותנו למין משאיות כאלה שלא היו סגורות ולא הרגשתי שנחנקנו. נשאר לי משהו מהרגש הזה. אני לא אוהבת להיות במקום יותר מדי צפוף וסגור. משם הביאו אותנו לאיילת השחר. אני זוכרת שמיד החליפו לנו את הבגדים, כולם מספרים את זה. אני זוכרת שהורידו לי את הבגדים ושמו לי בגדים אחרים. מה שאני זוכרת, הילדים זוכרים דברים מיוחדים ... שהגדולים לא זוכרים, שנתנו לנו לחם עם ריבה ועם תה. זה מה שזוכרים הילדים. אמרו לי לשתוק ולא לדבר. עוד הפעם אמרו לי לא לדבר. כל הזמן אמרו לי לא לבכות ולא לדבר. תאר לך אחר כך כמה זמן לקח לי להתחיל לדבר. אחותי היתה לידי. אני חושבת ... עירבבו אותנו עם אנשי הקיבוץ, לא יודעת בדיוק מה שקרה. שם לא היינו הרבה זמן, אני לא זוכרת.

ש: את אכלת בכלל את האוכל?

ת: אני את האוכל שנאתי תמיד. אני זוכרת שהייתי בגן באלונים, האוכל הזה היה מולי, אז הכריחו לאכול, ואני לא אכלתי. לא תוצרת [חלב] ולא זה וזה... הגעיל אותי. לחם עם ריבה אכלתי. התה הגעיל אותי. הוא היה שחור ולא מתוק.

ש: היה לך משוונה?

ת: משוונה ולא רציתי. כל מה שאחותי ... משהו אכלתי. מה שאני זוכרת שאחר כך הביאו אותנו לאלונים למחנה מעבר

ש: רגע, אנחנו עדיין באיילת השחר.

ת: על איילת השחר אני לא זוכרת יותר. אה, אני זוכרת שהגיעו הבריטים עם ג'יפים ועם הכובעים האדומים לאיילת השחר לחפש. כנראה ידעו שעברנו את הגבול והגיעו אבל לא מצאו שום דבר.

ש: מה היה גודל הקבוצה שלך כשיצאתם?

ת: לא יודעת.

ש: הבריטים הגיעו וחיפשו

ת: חיפשו ולא מצאו שום דבר. אז עוד פעם אמרו לי לא לדבר בגלל שידעתי רק ערבית. הם הלכו אני חושבת בבוקר בגלל שכבר היינו מעורבבים ולא הצליחו להבדיל אחד מהשני, [אותנו] מחברי הקיבוץ.

אחר כך אני לא יודעת כמה זמן היינו באיילת השחר. לא הרבה. אני יודעת שאני לא זוכרת למשל

שהתקלחנו באיילת השחר, או כל הדברים האלה שקשורים למקום יותר קבוע. אחר כך העבירו אותנו למחנה המעבר באלונים וזה היה בקרחת של אלונים.

ש: בואי באמת נתרכז רגע בנקודה הזאת. איפה היה מחנה המעבר?

ת: אני זוכרת שזה היה, אלונים זה גבעה, הגבעה למעלה, וקרחת כי לא היו בה עצים. היו שם אהלים, אהלים לא קטנים, מעל המשק, אבל כל המשק הוא על הגבעה. [זה היה] על הקרחת למעלה. למעלה היה גם מגדל המים. שם היה מקום

ש: מסביב מגדל המים?

ת: כן, ליד מגדל המים. היתה קרחת משום שלא היו עצים שם ושם היו אהלים. שמו אהלים גדולים, לא אהלים קטנים, של הרבה אנשים.

ש: מרובעים כאלה?

ת: עגולים. אבל גדולים.

ש: לבנים כאלה בטח.

ת: לבנים, זה מה שאני זוכרת. אולי כן, אולי לא, אני לא יודעת. היו יותר גדולים...

ש: גדולים, כמה אנשים ישנו?

ת: שמונה אנשים, משהו כזה. הרבה אנשים ואני הייתי תמיד עם אחות שלי.

ש: היו לכם מיטות?

ת: היו שם מיטות צרות אבל מיטות, לא ישנו על הרצפה.

ש: מזרונים?

ת: מזרונים. בדקו אותנו, ושם אני זוכרת את המקלחת. בשביל המקלחת זה היה ...

ש: מקלחת ציבורית?

ת: מקלחת ציבורית. מים קרים ואני פחדתי וצעקתי ולא רציתי להתרחץ. אז אחות שלי שפשפה אותי כמו שפשפה אותי אמא שלי בסוריה. התחלתי להרגיש קצת יותר טוב. פחות פחד היה לי. הפחד התחיל ללכת קצת לאט לאט. הרגשתי שיש משהו שמתחיל ללכת בסדר. ואחותי היתה תמיד איתי. היא לא עזבה אותי.

ש: הייתם שם הרבה ילדים? כמה עולים הייתם שם? מה היה גודל המחנה, פחות או יותר?

ת: אני לא יכולה להגיד לך. ארבעים איש, משהו כזה, כולם היו סורים. נערים, לא מבוגרים. לא היו לנו

ש: נערים ונערות?

ת: נערים ונערות אבל בלי ילדים.

ש: איזה גיל?

ת: מ-12, 13 ועד 16, 17, לא יותר.

ש: מכאן אני מבין שאת הייתה הילדה היחידה שם.

ת: אני הייתי הילדה היחידה, לפי מה שאני זוכרת.

ש: בת שש?

ת: הייתי אפילו יותר קטנה, חמש וחצי.

ש: היחידה.

ת: היחידה. זה מה שאני זוכרת. אני זוכרת ששם התחילו להיות דברים קבועים. בדקו אותנו רופאים ...

ש: הגיעו אליכם רופאים?

ת: היו רופאים שם.

ש: מי אלה היו?

ת: לא יודעת. אני יודעת שבדקו אותנו מבחינה רפואית. ניקו לנו את הראש מהכינים ואת כל הלכלוך שהיה לנו מהדרך. אני זוכרת שאלה לא היו יומיים שלושה. ברור שיותר. אחות שלי לאט לאט גם לקחה אותי לשחק עם הילדים, ילדי הגן שהיו הילדים הראשונים של הגנת.

ש: עברתם לקיבוץ?

ת: לא עברנו. ... במחנה המעבר, היתה לוקחת אותי קצת לשחק עם הילדים בקיבוץ. אבל מחנה המעבר היה בקיבוץ. הוא לא היה מחוץ לקיבוץ. הוא היה בשוליים.

ש: היתה גדר מסביב?

ת: לא. היתה גדר מסביב לקיבוץ. לא במחנה המעבר. הסביבה היתה קצת יותר בשוליים וזה היה, אחותי אחרי הצהריים או בבוקר היתה לוקחת אותי לגן הילדים לשחק קצת עם הילדים. אני חושבת שמזה בא הרעיון להשאיר אותי באלונים.

ש: במשך היום היתה מדריכה או אם-בית?

ת: כן, היה מדריך. אני לא זוכרת אותו

ש: היה מישהו שריכז את הילדים וטיפל בהם?

ת: כן. היה מי שריכז וטיפל בילדים מכל הבחינות. אני חושבת

ש: לימודים קצת?

ת: לא. לימודים לא היו. זה היה מחנה מעבר.

ש: הבנתי. מתי זה היה, את זוכרת?

ת: לא זוכרת. בסביבות אפריל אני חושבת שהגענו פחות או יותר. אפריל '44 אני חושבת. פחות או יותר, אבל אל תסמוך על זה.

ש: השם המקורי שלך היה פורטונה, לא?

ת: טונה, כולם קראו לי טונה. אחר כך שינו לי גם את השם.

ש: למזל.

ת: כן.

ש: אוקיי. מהמחנה, אחרי כמה זמן?

ת: שבועיים, שלושה, משהו כזה. זה נראה לי זמן שכבר אפשר לחשוב שנשארים שם, זו היתה ההרגשה. הימים חזרו עליהם.

ש: שיגרה.

ת: כן, מין שיגרה כזאת. זאת היתה ההרגשה שלי. התחלתי פחות לפחד גם. ראיתי שאנשים נחמדים ושהילדים משחקים. אני חושבת שהתיחסתי ... מה שקורה מסביבה.

ש: מה עם אמא?

ת: אמא היתה עוד בסוריה. לא ידענו שום דבר

ש: לא, אני מדבר על התחושה שלך. לא רצית את אמא?

ת: כן, אני כל הזמן אמרתי לאחות שלי שאני רוצה את אמא, אני רוצה לחזור. היא היתה אומרת לי – היא

תבוא, היא תבוא, ואני בטחתי בה. היא אמרה לי שהיא תבוא אז האמנתי לה שהיא תבוא.

ש: אז אתם שם בערך שבועיים שלושה ואז בטח מגיע יום אחד שבו יש מה שנקרא פיזור.

ת: כן.

ש: את זוכרת את היום הזה?

ת: אני חושבת שלא אשכח אותו כל החיים שלי.

ש: למה?

ת: היה מישוהו שישב ליד השולחן ורשם את כל השמות ואת כל הדברים. היה מישוהו שרשם והנערים

עברו אחד אחרי השני. כנראה שחילקו אותם לכל מיני קיבוצים. אני הייתי ליד אחותי. לא חשבת, הייתי

די שקטה, כבר הגעתי די לשקט כשהייתי על ידה. באותו יום חילקו כנראה, כבר הכל היה מחולק, ובא

אוטובוס והתחיל לקחת חלק מהחבר'ה האלה. אני לא יודעת כמה היו, עשרים שלושים, לא יודעת כמה.

ש: ספרי לי קצת על הענין הזה שמישהו יושב ליד השולחן. איך הם קראו לילדים? איך הם עברו ...

ת: בשבילי הם לא היו ילדים.

ש: כן. הם היו נערים ...

ת: כן.

ש: הם הסתדרו בשורות?

ת: לא. מישוהו ישב והנערים עברו. כנראה שאמרו לנער מה הוא יעשה, איפה הוא יהיה. אני לא יודעת מה

הם אמרו לו. אני לא שמתי לב לזה. אבל אני זוכרת את התמונה הזאת. ילדים זוכרים את הדברים

בתמונות. אני זוכרת שמישהו רשם וגם אחות שלי עברה. אני הייתי על ידה אבל לא שמתי לב בשבילי. זה

לא עניין אותי כל כך. הבנתי שאני לא שייכת לזה. אחר כך בא אוטובוס וכולם עלו. אני רציתי גם לעלות

ואמרו לי – לא, את לא.

ש: זאת אומרת שמפרידים אותך מאחות שלך.

ת: מפרידים מבלי להגיד לי שום דבר.

ש: ...

ת: אני לא יודעת. מישוהו לקח אותי והחזיק אותי בגלל שאני רציתי לעלות. אלונים היא בגבעה. המחנה

אמרתי לך הוא למעלה ... אז יש דרך שהולכת ישר מהקיבוץ. אני זוכרת שהאוטובוס היה שם, הוא נכנס

לקיבוץ וכולם עלו. אני הייתי ... לא הבנתי את זה, שכאן אני לא צריכה לעלות. וברגע שאחותי עלתה אז

לקחו אותי ואמרו לי שאני לא הולכת. התחלתי לבכות ולצרות. אף אחד לא אמר לי שום דבר. לא הסבירו

לי שום דבר.

ש: לאן לקחו את אחות שלך?

ת: אחות שלי נסעה, לקחו אותה לאשדות יעקב איחוד, אבל לא באותו זמן. אני לא ידעתי את זה אז. ידעתי שהיא נסעה.

ש: בסדר. אז את צורחת ובוכה.

ת: מישוהו מחזיק אותי.

ש: ומי זה המישוהו הזה את אפילו לא יודעת.

ת: לא יודעת, לא זוכרת. אני זוכרת שלא רציתי לשמוע שום דבר ולא הסבירו לי קודם ולא הכינו אותי לכל הדברים. בעבודה שלי אני מאוד מכינה את הילדים.

ש: כן.

ת: את מי שאני זוכרת היה שלמה מוקה, זה שאמרתי לך. עכשיו קוראים לו טבעוני. הוא היחידי שדיבר ערבית. אני לא דיברתי עברית ואף אחד, הקיבוץ היה עם יקים ועם פולנים. הפולנים באו אחר כך אולי.

אף אחד לא דיבר ערבית. הוא היחידי שידע קצת ערבית

ש: למה? מה מוצאו היה?

ת: תימני.

ש: לכן קראו לו מוקה.

ת: אולי, כן. הוא היחידי שדיבר קצת

ש: הוא עדיין ... טבעוני?

ת: אני לא יודעת. אם הוא חי אז הוא בקיבוץ אלונים. אתה יכול למצוא אותו, הוא זוכר אותי.

ש: הוא זה שדיבר איתך?

ת: הוא היחידי שדיבר ערבית. אני לא זוכרת מה הוא אמר לי, אני זוכרת שהוא דיבר איתי ערבית. הוא אמר לי משהו שאני לא רציתי לשמוע ובגלל זה אני לא זוכרת. אתה רואה שאני זוכרת הרבה דברים אבל מה שלא רציתי לשמוע לא שמעתי. לא היתה לי כל כך ברירה אני חושבת. הוא ואשתו שלא היו להם עוד ילדים, הם היו נשואים מעט מאוד זמן, הם טיפלו בי בזמן הראשון.

ש: הם לקחו אותך אליהם?

ת: אליהם לחדר שלהם. הכניסו אותי מיד לגן הילדים.

ש: הוא היה משותף, זאת אומרת הילדים חיו בו?

ת: כן, חיו בו.

ש: בית ילדים מה שנקרא.

ת: בית ילדים.

ש: רצית להשאר שם?

ת: איזה רציתי? לא רציתי.

ש: אז מה קרה? ניסית לברוח?

ת: לא. שם לא ניסיתי לברוח. לא ידעתי לאן לברוח, לא בא לי לראש דבר כזה. זה בא לי לראש בזמן אחר. הם הרגיעו אותי, כנראה שנירגעתי, והם שמו אותי בבית הילדים. את כל הדברים האלה כתבתי ... אני אוציא את זה בעברית. אני זוכרת שאני מאוד פחדתי. אני נירגעתי, כמו שקורה לכולם, אחרי שבוכים

יום, יומיים, אני לא יודעת כמה. הפסקתי לבכות והתחלתי לאט לאט לאכול דברים לא מבושלים. דברים מבושלים אני ממש לא רציתי לטעום אותם. הייתי אוכלת גזר, דברים חיים. בלילה הייתי מפחדת נורא. בלילה היו לי פחדים כאלה. אתה יודע, הילדים בקיבוץ ישנו בזמנו בבית ילדים בלי ההורים. אני חושבת שכל הילדים פחדו, לא רק אני, אבל היו סיבות אחרות לפחד. הייתי מדברת אליהם בערבית בלילה. כשההורים היו הולכים הייתי מדברת אליהם והם היו צוחקים מהערבית שלי. ראיתי שהם צוחקים אז התחלתי לשיר שיר בערבית וכולם למדו את השיר הזה. אני חושבת שעזר לי הרבה שהם צחקו. זה עזר להם להתקרב אלי ועזר לי גם כנראה ביום להתחבר איתם. אני לא יודעת כמה זמן זה היה, בכל אופן הייתי בגן ששה חודשים בטוח.

ש: מתי אימצו אותך טבעוני ואשתו?

ת: מיד, מפני שהם היחידים שיכלו להתקשר איתי. אף אחד לא יכל להתקשר ...

ש: כבר בערב ...

ת: כן. כל הזמן הם היו לידי. אני זוכרת שהם היו לידי.

ש: טפלו בך כאילו את הבת שלהם?

ת: לא, לא הרגשתי שהיה מין דבר כזה, אבל בכל אופן אני קצת נידבקתי אליהם מפני שהם היו היחידים שדיברו ערבית. אני לא ידעתי מילה עברית. אחר כך, לא יודעת מאיזו סיבה, הם יצאו לאיזו שליחות, לעבודה בחוץ. אז הייתי כבר, עברו כמה חודשים והתחיל בית הספר. הם עזבו ואני סבלתי גם מזה. אבל כבר התחלתי להבין עברית ולדבר קצת והתחלתי קצת לשחק וכל מיני דברים התחילו להיות יותר נורמליים. הם עזבו ואז לקחו אותי אריה וחיה אפלל, שהם היו אפל אז, הם אחר כך שינו את השם. חיה היתה המטפלת שלי בגן. היא המשיכה לקרוא לי טונה שלא כמו המטפלות האחרות בגן, למרות שהתחילו לקרוא לי מזל.

ש: כבר שינו לך את השם?

ת: שינו לי את השם, אולי בגלל זה אני זוכרת, שאמרתי לך שהיה מישהו שכתב

ש: ביום הפיזור.

ת: כן, ביום הפיזור נתנו גם לי שם, שינו לי את השם. משהו כזה אני זוכרת. אני חושבת ש[תוך] חיבה שהיתה להם, המטפלת שלי והגננת קראו לי טונה, וקוראים לי טונה עד עכשיו. הם לא אימצו אותי. זה לא היה אימוץ. אני אף פעם לא הרגשתי שזה היה אימוץ.

ש: את נמצאת בתוך בית הילדים הזה, מישהו בהתחלה, בימים הראשונים, צריך לדבר איתך, להגיד לך – בואי ...

ת: דיברו איתי בעברית. חיה שהיתה המטפלת ... לא הבנתי. עשיתי מה שאמרו לי לעשות. אני זוכרת שפחדתי, לא סבלתי את המקלחת. זה אחד הדברים שאני זוכרת כי בסוריה לא היתה לנו מקלחת. היינו הולכים לחמאם, לבית המרחץ. גם לא אהבתי את האוכל. הם לא ידעו מה לעשות. ניסו פה וניסו שם עד שהבינו שאני אוכלת דברים לא מבושלים. לאט לאט התרגלתי למהו. הרבה דברים היו שלא, אתה יודע, אחר כך הבנתי שילדים שלא מאמינים במי שנותן להם אוכל לא אוכלים את האוכל שלו. אז ברור שאני חשדתי בהרבה דברים ורציתי את האוכל של אמא שלי. אמא חזרה לי הרבה.

ש: בלילות?

ת: בלילות היה פחד ממפלצות

ש: בכית ...

ת: בכיתי, התגברתי.

ש: אני מבין שזה היה קשה. מתי את נכנסת פעם ראשונה לבית משפחת אפלל? אחרי כמה זמן?

ת: כשמוקה עזב, חיה ואריה... ילדים. בועז ככה היה

ש: היו להם ילדים?

ת: בועז היה הבן הגדול שלהם.

ש: בן כמה הוא היה? הוא היה מבוגר?

ת: שנתיים פחות ממני, פחות או יותר.

ש: הוא היה קטן ממך?

ת: קטן ממני. כל הילדים היו קצת יותר קטנים ממני באיזה ששה חודשים. הילד הגדול של אלונים היה שבעה חודשים יותר קטן ממני. חיה הסכימה בגלל שהיא כבר טיפלה בי קצת. אריה היה המורה שלנו. אז מין קומבינציה כזאת שהכרתי כבר. הם החליטו, זה לא שאני החלטתי.

ש: הם את מתכוונת המשק?

ת: המשק, כן, הכל היה מוחלט במשק.

ש: החליטו שאת תהיי אצל אריה וחיה?

ת: כן. קח בחשבון שהילדים בקיבוץ היו רק שעה, שעתיים אחרי הצהריים בחדר עם ההורים. כל היום היינו בגן. היינו ישנים בגן, אוכלים בגן. עכשיו אני יודעת שהכל השתנה. אבל באותו זמן זה היה ככה. לאט לאט התרגלתי. לא יודעת כמה זמן זה ארך. אתה יודע, ילדים לומדים מהר לדבר. קצת לומדים וקצת מנחשים.

ש: אחרי כמה זמן הרגשת פחות או יותר טוב? כחלק מהילדים? אולי לא שווה לגמרי אבל

ת: ... אבל חלק מהילדים, אני חושבת שעם הילדים בגן זה היה די מהר, הם היו כמו אחים. לזה הייתי רגילה. אני למעשה הייתי רגילה להיות בקבוצה. כל האחים שלי וכל הקרובים ואלה שגרו על ידנו. כולנו גדלנו ביחד. אני חושבת שילדים יש גם אפשרות להתקשר עם מישהו שהוא אחר באופן הרבה יותר חפשי מאשר הגדולים. הגדולים לא מבינים, הילדים מבינים. הילדים סקרנים וזה לא הפריע להם שאני הייתי אחרת. הם צחקו מזה וזה ... כנראה שזו האינטליגנציה שלא הבינו. כשאני ראיתי שזה משעמם אז לימדתי אותם משהו. עם הגן ועם בית הספר, די מהר. זה מה שאני הרגשתי.

ש: פעם ראשונה שאת אומרת לי בית ספר.

ת: כן, משום שבגן הייתי כמה חודשים. הייתי בת חמש וחצי. בגיל שש התחיל בית הספר, כיתה א'.

ש: שם?

ת: כן. אבל בית הספר זה היה שום דבר, זו היתה כיתה וזהו. זה לא היה בית ספר כמו שאתה רגיל עכשיו. כיתה. איפה שגרנו התחלנו ללמוד, בבית הילדים, עם אריה שהיה מורה שלנו וגרדה, אני לא יודעת אם היא חיה עוד. גרדה היתה המטפלת

ש: גרדה זו חיה?

ת: לא. חיה זו חיה שהיתה מטפלת בגן. גרדה היתה מטפלת בכיתה א'.

ש: הבנתי. מאותה קבוצה גדולה שהיתה איתך במחנה המעבר, אף אחד מהם לא נשאר באלונים?

ת: אף אחד לא נשאר באלונים.

ש: זאת אומרת שאת הייתה הילדה הדמשקאית היחידה?

ת: היחידה. כשהיינו בכיתה א' אז הביאו ילדה מעיראק שקראו לה עליזה.

ש: בת כמה היא היתה?

ת: פחות או יותר בגילי. הכניסו אותה לכיתה א' או ב'. יכול להיות שזה היה כיתה ב' שהיא הגיעה. אבל

בזמנו אני הייתי היחידה שנשארה מכל, לא נשאר אף אחד. צעירים לא היו, נערים לא היו וילדי קיבוץ

אלונים היו בגילי. אז כנראה שקצת התקשרתי, קצת לא ידעו מה לעשות וקצת המציאו ושמו אותי שם.

לא יודעת איזה היגיון היה לזה אבל זה קרה ככה לפי מה שאני זוכרת.

ש: את מגיעה כל ערב לבית של המאמצים שלך?

ת: כן.

ש: איך קראת להם?

ת: אריה וחיה.

ש: ידעת שהם אמורים להיות המאמצים שלך, היה דבר כזה?

ת: לא. לא דיברנו על שום אימוץ ולא היה אימוץ. ...

ש: ...

ת: כן.

ש: לא, לא הבנת אותי. המילה לא מתאימה. כי אני יודע שיש משפחה מאמצת. זאת אומרת לא מאמצת

באופן פורמלי אלא משפחה שהיא [הילדה] תחת חסותה, נקרא לזה ככה.

ת: כן, זהו.

ש: כל ערב היית שם?

ת: כן, תמיד. כשהילדים הלכו לחדר של ההורים אני הלכתי אליהם כמו שבועז היה. להיפך, הייתי הולכת.

לא הייתי יכולה להישאר לבד.

ש: באו להשכיב אותך לישון?

ת: כן. כל מה שעשו ...

ש: מה שהורים אחרים עשו ...

ת: ... שלהם, הם עשו לי, כן. איך עשו אני לא יודעת.

ש: ... הם עשו את זה.

ת: זה לא אותו הדבר. עשו את זה כי היא השכיבה אותי והייתי בחדר שלהם ומה שהם עשו הם עשו גם

איתי.

ש: מה שהם עשו עם הילד [שלהם] הם עשו גם איתך.

ת: כן.

ש: בשלב הזה, בשנה הראשונה, מישהו מעליית הנוער, מישהו מהפעילים הדמשקאים הותיקים שהיו כאן בארץ, כמו מנחם לוזיה בטח שמעת את השם, כהן אליהו מחולתה ... באו לבקר?

ת: אף אחד. אני לא יודעת כמה חודשים עברו שפתאום אחותי כתבה לי מכתב ואני לא ידעתי לקרוא. קראו לי אותו, הייתי קטנה. אמרו לי שהיא נמצאת באשדות [יעקב] והיא כתבה לי שהיא תבוא לבקר אותי ושאני לא אדאג ושאמא תבוא. זה היה סימן החיים היחידי.

ש: אחרי כמה זמן?

ת: אני לא יודעת.

ש: ניסית לקרוא ...

ת: לא. לא ידעתי לקרוא בכלל. גם הילדים מסביבי לא ידעו לקרוא. זאת אומרת שהייתי ...

ש: הבנתי. אולי מישהו מפקידי עליית הנוער או משהו כזה?

ת: לא. אני לא ידעתי שום דבר על כל הבעיות האלה. הרבה יותר מזה, אני אגיד לך מתי אני ידעתי. אמרו לי פעם שעשו מין כנס כזה בירושלים, שאני הייתי הילדה הראשונה של עליית הנוער אז הזמינו אותי לכנס בירושלים.

ש: מה זאת אומרת שהיית הילדה הראשונה של עליית הנוער?

ת: הילדה הקטנה, משום שעליית הנוער התעסקה תמיד עם ילדים בגיל 11, 12 וזהו.

ש: את היית הילדה הראשונה

ת: ככה אמרו לי

ש: של עליית הנוער שהגיעה מסוריה?

ת: כן. שהגיעה מסוריה? אני לא יודעת. בכל אופן הזמינו אותי לכנס הזה. אני לא הבנתי שום דבר.

ש: מתי זה היה?

ת: אני באמת לא יודעת, לא זוכרת. אני זוכרת שהיתה

ש: היית נערה כבר?

ת: לא. הייתי קטנה. הייתי אולי בת שמונה או משהו כזה. קטנה הייתי.

ש: ...

ת: בירושלים. היה מין כנס

ש: בת שמונה זה ...

ת: בת שמונה. אני לא זוכרת שום דבר מהכנס הזה. מה שאני זוכרת שזה היה בירושלים ושהיה קר. לקחה אותנו חברת קיבוץ. אני הייתי והיה עוד ילד אחד שבא מהונגריה. לקחו אותנו. ככה אמרו לי, אני יודעת מה

ש: לכנס בירושלים?

ת: לכנס בירושלים. אני זוכרת שאז שמעתי בפעם הראשונה את השם הנרייטה סאלד. אבל חוץ מזה לא ידעתי שום דבר. כשהיה פילוג באלונים ואריה וחיה היו צריכים לעזוב ... הייתי מאוד קשורה אליהם.

ש: מתי זה היה? באיזו שנה, את זוכרת?

ת: אפשר לשאול את אריה, הוא זוכר בטוח. הייתי בת 12, את זה אני זוכרת ...

ש: אה, כבר עברנו שש שנים.

ת: כן. אז בפעם הראשונה שאני שמעתי, אני רציתי ללכת איתם ואמרו לי שאני לא יכולה בגלל שאני הבת של אלונים. את זה אני לא אוהבת שתמיד היו אומרים שאני הבת של אלונים, שזה איזה מין עסק כזה שהייתי בת אלונים. אז אמרו לי שלא ואז אמרו לי שעליית הנוער או הסוכנות, אני לא יודעת מי שהיה, שילם בעדי בקיבוץ. זו הפעם הראשונה ששמעתי את זה שהקיבוץ מקבל כסף בשבילי, ששילמו בשביל המחיה שלי באלונים. זו פעם ראשונה ששמעתי, אבל הייתי בת 12. לא היה לי שום קשר עם אף אחד. לא עם אלה שעזבו ולא עם אלה שעזרו לנו לעבור את הגבול. עם אף אחד.

ש: זאת נקודה מעניינת. את היית ממומנת על ידי עליית הנוער. בעצם עליית הנוער מימנה את השהיה שלך בקיבוץ... נכון?

ת: כן. את זה ידעתי אחרי הרבה [זמן].

ש: בגיל 12.

ת: כן.

ש: את קיבלת גם ציוד מעליית הנוער? בגדים?

ת: לא. הכל מהקיבוץ. דוור, מה שהיה לילדים האחרים היה גם לי. לא הרגשתי בזה אפליה. בזה הרגשתי שהייתי בדיוק כמו כולם.

ש: אותם בגדים, אותם...

ת: אותו דבר. אותם התנאים בדיוק כמו האחרים. לא הרגשתי שמישהו אחר משלם בשבילי... לי זה היה מאוד טבעי שהייתי רוצה ללכת עם אריה וחיה. לא?

ש: ולא איפשרו לך.

ת: לא איפשרו לי. לא אלונים ולא כל האירגון הזה שהיה מתחת לזה.

ש: לא הבנתי את המשפט האחרון.

ת: לא אישרו לי כי אני לא הייתי הילדה שלהם, הייתי ילדת עליית הנוער. אני לא יודעת בדיוק את כל העסק הביורוקרטי הזה, אבל בכל אופן אמרו לי שאני לא יכולה

ש: שאת חייבת להישאר באלונים. אוקיי. מה קורה באלונים איתך?

ת: באלונים מאוד חשתי טרגדיה. קצת פחות מאשר בגיל חמש וחצי. אז עוד פעם אני לא רוצה. הקיבוץ היה מאוד אמביציוזי, הוא רצה שאני אהיה מבסוטיט באלונים ואני גם שם בכיתי והיה משבר ולא רציתי ללמוד ולא רציתי עוד משפחה והייתי רצה לאריה וחיה כל שבת בגלל שהם עבדו במוסד "רמת] הדסה" שהיה מאוד קרוב אז הייתי ביום שישי רצה לשם

ש: והיית ישנה אצלם בשישי שבת?

ת: הייתי ישנה בשישי שם, בשבת בערב הייתי חוזרת. זה עשה לי עוד מיני קונפליקטים שאתה לא יכול לתאר לך בגלל שהקיבוץ היה נגד ואני לא רציתי את הקיבוץ ולא ידעו מה לעשות איתי. כל פעם איזו משפחה אמרה לי שאם אני רוצה להיות אצלם בחדר [אני מוזמנת, אבל] אני לא רציתי את אף אחד. ככה זה הלך הרבה, אז הייתי די גדולה, יכולתי להיות גם רק עם עצמי. אז זהו, זה גם לקח הרבה זמן. כמה

חודשים ממש כעסתי על כולם ולא הרגשתי עצמי נוח. לא מרגישים בקיבוץ נוח כשאתה צריך לחיות איתם ואתה לא רוצים שאתה תתקשר, הם באמת היו אכזריים לפי דעתי.

ש: הם לא רצו שתמשיכי בקשרים ... עם הפורשים אני מניח?

ת: כן, שהם היו

ש: העוזבים? האויבים?

ת: האויבים, העוזבים.

ש: הם לא רצו שתהיי איתם בקשרים.

ת: הבוגדים.

ש: הבוגדים.

ת: הם לא אמרו לי את זה באופן מפורש אבל כל פעם מישהו היה שואל אותי ואני הייתי אומרת שכן הייתי, אבל לא הרגשתי עצמי נוח. זה לא קל להחזיק מעמד במקום שאתה צריך לחיות ושאתה יודע שאף אחד לא מסכים עם זה.

ש: אבל אני יודע שבמשק, בקיבוץ, יש מזכיר, יש מזכירות, יש אספה. את הדברים שלך, כלומר את הרצון שלך להתאחד עם..

ת: אף אחד לא

ש: לא דיברת עם מישהו, עם המזכיר או...

ת: אני דיברתי. קודם שאלו אותי מה אני רוצה לעשות. אמרתי שאני רוצה להיות איתם. אני בחרתי מיד. לא היתה לי ... ברירה. אחר כך הם אמרו לי שאני לא יכולה, אריה וחיה. לא אנשים אחרים דיברו איתי.

ש: בעצם אמרת לי את זה ואני אשאל אותך ישירות - את מודעת לזה שהם לא נתנו לך לעבור לאריה וחיה אפלל מפני שהם קיבלו מימון מעליית הנוער והם לא רצו להפסיד את זה?

ת: לא, אני לא חושבת שזה עניין כספי. זה עניין של ... הם לא רצו. הם נלחמו עלי, אתה מביין? אז זה משהו טפשי נורא אם אתה חושב על זה.

ש: הם רצו שתישארי במסגרת השבט?

ת: השבט. אלונים. אני הייתי ה... שלהם, משהו כזה. לא, זה לא היה עניין כספי, בכלל לא.

ש: אוקיי. מה קורה הלאה?

ת: במקרה היתה לי מורה לאנגלית שגם היא היתה אחת "חוכם" כזאת שלאט לאט הצליחה לשכנע אותי ללכת למשפחה שלה.

ש: מי זו?

ת: זיווה רבין. הם יצאו מהקיבוץ. הוא נפטר, היא אולי עוד חיה.

ש: זאת משפחה שלישית כבר שאת עוברת.

ת: כן. משפחה שלישית.

ש: באיזה גיל?

ת: בת 14 הייתי. אני חושבת שאיזה שנתיים הייתי ככה קצת מבולבלת אבל לא כל כך מבולבלת כמו שאולי חשבו שאני מבולבלת. אבל הייתי נאמנה לאריה וחיה. ידעתי גם להיות עם עצמי. התחלתי יותר לקרוא, הייתי סורגת, הייתי הולכת ולומדת ... כל מיני דברים כאלה.

ש: מבחינה לימודית איך היית?

ת: אני חושבת שהייתי מאוד בינונית ולא בטוחה. לא הייתי בטוחה, כן.

ש: היו מקצועות שאהבת יותר מ... בלימודים?

ת: לא הייתי בטוחה בכל המקצועות. התחלתי לאהוב קצת יותר ספרות בתיכון, כשהיה לי מורה קצת יותר חביב ...

ש: איפה למדת בתיכון?

ת: תמיד באלונים. לא היה בית ספר, עברנו מכיתה לכיתה תמיד באותו מקום. אז התחלתי להרגיש עצמי יותר בטוחה ולאט לאט גם הלימודים השתפרו. אבל מבחינת הלימודים זו הרגשה של נחיתות. לא כל כך להבנות אחרות. אני הייתי מאוד חברתית ואהבתי לעשות דברים. לא הייתי אחת שיושבת בצד. אהבתי לרקוד ולשיר. בכל הדברים האלה הרגשתי את עצמי, הייתי מאוד אחראית, עבדתי טוב. העריכו אותי אבל לא העריכו אותי בלימודים בגלל שלא היה מה להעריך. האמת היא שלא היה מה להעריך. כנראה שלא ידעו שענין הלימודים היה גם קשור לענין הנפשי ולא כל כך ענין של אינטליגנציה. אבל כל השנים עד גיל 10, 12 תמיד הייתי מחולקת בפנים בין המשפחה שלי ובין, וגם הרגשתי אשמה כלפיהם מפני שלי היה מזל. לא היה חסר לי אוכל, לא היו חסרים בגדים, למדתי במסגרת והכל היה נקי וטוב [היה] בית. אבל הייתי תמיד בפנים מחולקת בין המשפחה שהייתי הולכת פעמיים בשנה לבקר אותם ובין הקיבוץ. בין שני המודלים האלה, שני הזרמים האלה.

ש: יש לי כאן שאלה. את הכנסת אותי, זאת אומרת יפה נכנסת לענין – אמרת לי שאחרי חצי שנה או שנה קיבלת מכתב מאחותך. היו עוד קשרים עם בני המשפחה האישיים שלך? אמא באה לבקר?

ת: כן. אבל לגבי כל זה אני לא יודעת להגיד לך את הזמנים. אמא שלי והאחות, היתה לי עוד אחות אחת בסוריה ואח קטן, הם באו אחרי ששה, שבעה חודשים. הם עברו את הגבול ותפסו אותם וכל הבעיות שאתה שמעת אני חושבת גם אצל אנשים אחרים. אבל היא לא ידעה איפה אנחנו. היא הגיעה לארץ, הכל היה בלגן בארץ. שינו את השמות והיו לי כבר שני אחים

ש: מתי היא עלתה?

ת: אני חושבת שב-45' היא עלתה.

ש: אה, מיד, חצי שנה אחריכם.

ת: כן, כמה חודשים אחרי זה. הם עלו ואחר כך עלו גם סבא וסבתא שלי. תוך שנה, שנה וחצי הם עברו. הגיעו לתל אביב, שכונת התקווה, והיו בשוק של שכונת התקווה. בשכונת התקווה היו מלא פליטים. זה היה משהו נורא ואיום. אני הייתי פעם אחת שם. היו עוד הבריטים, לפני המדינה. היא גם באה לבקר אותי בקיבוץ. לא הרבה, אולי פעמיים. אח שלי היה בן ארבע. יש [בינינו] הבדל של ארבע שנים, אני הייתי [בת] שבע, שמונה. זו היתה פגישה מאוד מרגשת.

ש: מרגשת מהבחינה הזו שרצית לחזור לאמא?

ת: אני רצייתי גם לחזור לאמא אבל אמא שלי אמרה לי שהיא לא יכולה. היו לי משברים. אל תחשוב שמה שאני מספרת לך, היו משברים, גם חזקים, שרצייתי ללכת ולברוח. גם שני האחים הגדולים שלי באו מביתם לבקר אותי. לא הרבה, פעם בשנה. מדי פעם אני תמיד רצייתי ללכת לאמא שלי. זה לא נכון. האמת היא שאני תמיד רצייתי ללכת.

ש: רצית להיות עם האמא?

ת: כן. אני רצייתי ללכת וכל פעם היו אומרים לי – את לא יכולה מפני שהם לא יכולים. תמיד היו מוצאים מין סיבות אמיתיות משום שבאמת אמא שלי היתה בשכונת התקווה בחנות קטנה. היא ואח שלי הקטן והסבא והסבתא.

ש: חנות?

ת: חנות קטנה בשוק. לכל משפחה נתנו חנות קטנה.

ש: לחיות בה?

ת: כן, לחיות בה. הכל היה בלגן. לא היה בית שימוש, בישלו בחוץ, אנשים צעקו, היו ערומים, לא ערומים. הייתי פעם אחת והתרשמתי נורא מהכל. פעם אחת ממש הרגשתי כל כך געגועים שרצייתי ללכת. אמרתי שלא אכפת לי, אני אלך מאלונים. אבל איך הייתי הולכת? לא הייתי כל כך, הבנתי שאני לא יכולה ללכת בלי כסף, בלי אוטו, זה היה רחוק [להגיע] לכביש. בבלתי לכולם את הראש כל כך כשאמרתי שאני רוצה ללכת ולא אכפת לי מה שהם, שלא ימצאו לי סיבות. אבל בסופו של דבר שיכנעו אותי בגלל שהמשכתי להיות באלונים. שיכנעו אותי. מה שיכנעו אותי זה שלאמא שלי לא היתה אפשרות להחזיק אותי. זה שיכנע אותי. לא אלונים שיכנעו אותי אלא רק שלאמא שלי לא היתה אפשרות להחזיק אותי. זה היה מעמיס עליה.

ש: הבנת שלאמא יהיה קשה.

ת: כן.

ש: כל הזמן הזה את כבר מתחילה להיות נערה. את לא מקבלת מהקיבוץ דמי כיס? למה את צריכה לבקש כסף?

ת: לא היה לי אף פעם כסף. אף פעם אני לא זוכרת. כשהייתי נוסעת לתל אביב, כשהתחלתי לנסוע לבד, היו נותנים לי דמי נסיעה. לא היה לי אף פעם אפילו גרוש אחד.

ש: לא נתנו לך תקציב?

ת: לא. אני חושבת שלא היה לאף אחד.

ש: לילדים, לנערים, לקבוצת הגיל שלך?

ת: אני חושבת שלכולנו לא היה. כשהיו נוסעים לעיר היו נותנים את הכסף שהיו צריכים לעיר. אז זה לא היה כמו שעכשיו.

ש: עם תקציב אישי.

ת: אני לא חושבת שהיה. אולי היה לגדולים אבל לא ידעתי.

ש: אוקיי. אז אנחנו ממשיכים ואנחנו מגיעים לגיל 18. את מסיימת תיכון נכון, מסיימת י"ב באלונים?

ת: כן, מסיימת באלונים ויוצאת לצבא.

ש: כאן בנקודה הזו את רצית להיות כמו כל הבנים והבנות בקבוץ, זאת אומרת ללכת לנח"ל?
 ת: לא, אנחנו לא היינו חברת נוער, היינו בני קיבוץ. בני קיבוץ היו הולכים לצבא, לא לנח"ל. אני נחשבתי לאחת מבני הקיבוץ. כולם הלכו לצבא.

ש: אוקיי, אבל יש את ... הצבא. הקיבוצניקים הולכים ליחידות קרביות
 ת: אה, בטח, לא לא. הקיבוץ היה מאוד אמביציוזי. אתה יודע, הילדים של הקיבוץ היו צריכים להיות יוצאים מן הכלל. הייתי תמיד בקונפליקט בין מה שהקיבוץ רצה ממני למה שאני רציתי לעשות.
 ש: בצבא?

ת: גם בצבא. בצבא אני עשיתי את הטירונות ואחר כך הייתי פקידה בפיקוד מרכז והקיבוץ לא ראה את זה בעין יפה. מה זאת אומרת בת קיבוץ פקידה ...
 ש: רגע, מה ...

ת: ללכת לקורס קצינים. אני בינתיים התחלתי להבין שהעולם בחוץ מסתובב וזו וראיתי שיש קורס למורים בסמינר לווינסקי, גם לחיילים. אז היה מצד אחד קורס של סמינר לווינסקי ולהיות פקידה ולהגיע לתל אביב. מצד שני הקיבוץ לחץ ומאוד הייתי מושפעת מהקיבוץ. זו היתה בושה להיות פקידה. אז זה היה ככה. אז בין אחד לשני אמרתי – טוב, אני אלך לעשות ... פיקוד קצינים. יש שלושה ימים בשביל לראות

ש: מבדקי קצונה.

ת: מבדקי קצונה. אני כבר לא זוכרת אותם. עשיתי אותם ועברתי אותם. אז אמרתי – טוב, בסדר, אני הולכת לסמינר לווינסקי וממשיכה להיות פקידה. החלטתי. זה עזר לי להגיד לקיבוץ שאני מסוגלת לעשות את זה ואחר כך אמרתי – לא, אני רוצה שיהיה לי מקצוע שאני יכולה להיות ממנו איפה שאני אהיה בחיים שלי. חשבתי על העצמאות שלי. לא חשבתי לעזוב את הקיבוץ. כל שבוע הייתי חוזרת לקיבוץ מתי שהיה לי חופש.

ש: עד גיל הצבא ראית שבקיבוץ היה זרם תנועת הפועלים, ההתיישבות העובדת? המסרים האלה, הפועליים, הפוליטיים

ת: נכנסו הרבה. דיברנו על פוליטיקה. באחד במאי בתור נערים היינו הולכים לחיפה, להפגנות. זה נכנס, זה נכנס. חוץ מזה תיקח בחשבון שקיבוץ זה שיחות חברה ואם אתה לא עושה בדיוק מה שכולם נתנו לך אז כולם מדברים על זה ו"שוחטים" אותך. זה נכנס.

ש: אבל לא היתה לך בעיה עם זה כשהיית בצבא ולאחר מכן

ת: לא. בכלל לא עשה לי בעיה. היה לי קשה

ש: ... בגלל זה את הולכת גם היום בחליפה אדומה?

ת: לא.

ש: זה לא קשור?

ת: לא קשור. זה בגלל שהיא יפה.

ש: מתי את מחליטה שאת עוזבת את הקיבוץ?

ת: אני הכרתי את בעלי, החלטנו להתחתן והוא רצה לחזור לאיטליה

ש: אה, הוא היה יהודי איטלקי?

ת: יהודי איטלקי שהיה בקיבוץ תל-עמל. אחר כך החלטתי את הכל לבד, לא שאלתי יותר את הקיבוץ.

ש: ... היה לך חבר?

ת: חבר, וגם כשהחלטתי ללכת לסמינר לוונינסקי ולא ... כבר החלטתי, אמרתי שעל החיים שלי אני צריכה להחליט לבד ולא שאלתי את הקיבוץ אם זה טוב או לא טוב. התחלתי להשתחרר. התחלתי להחליט על החיים שלי ...

ש: לבד.

ת: לבד, כן.

ש: אף אחד לא אומר לך מה לעשות, אבל כל הזמן הזה את מבקרת בשבתות.

ת: אני מבקרת כל הזמן. עם החבר הזה הייתי קצת הולכת לקיבוץ שלו וקצת לקיבוץ שלי. הסתכלו על זה לא טוב.

ש: למה את מביאה בחור קיבוצניק.

ת: כן, וללכת לקיבוץ שלו והוא איטלקי.

ש: טוב.

ת: אבל לא היה חשוב לי יותר.

ש: בכל אופן אני מבין וכבר אמרת את זה פעם אחת, הקיבוץ התייחס אליך כאילו את בת המשק, את שייכת לקיבוץ?

ת: אני שייכת לקיבוץ. אתה לא יכול לתאר לך כמה שאני סבלתי מזה. משום שזה היה אחד הדברים הכי פחות ברורים. מצד אחד אני הייתי בת אלונים ומצד שני לא הייתי של אף אחד. הבנת? זה אחד הדברים שזה נורא לילד. ממש סבלתי. לאף אחד לא היה אומץ הלב להגיד – טוב, מזל היא שלנו. המשפחה שהייתי, אז הייתי יותר גדולה והבנתי יותר והסתכלתי יותר, המשפחה הזו שהייתי מגיל 13, 14 עד גיל

17

ש: המורה לאנגלית.

ת: המורה לאנגלית. המשפחה הזאת, אני זוכרת שפעם הלכנו לעין-חרוד לבקר קרובים שלהם וגם אני נסעתי איתם. שאלו מי אני אז היא אמרה – מזל של אלונים. ואני באמת, זה נורא הפריע לי, כי היא יכלה גם להגיד מזל שלנו. אז כבר הבנתי הרבה דברים. הבנת?

ש: כן.

ת: אז זה מין, מצד אחד רציתי ללכת לאריה וחיה, אז אומרים "מזל של אלונים". אף אחד באמת לא לקח אותי על עצמו, עד הסוף. זאת אומרת האומץ להגיד שטוב, מתקשרים. אני יודעת שמתקשרים לילדים. אני מתקשרת לכל הילדים שלי, מטפלת בהם. בכל אופן אני לא מאמצת, למרות שאני אומרת תמיד שאני מאמצת את כולם באיזושהיא צורה. מבחינה פסיכולוגית אני מאמצת אותם. זה אחד הדברים שהיה כל הזמן. אתה מבין?

ש: עשו אותך כללית?

ת: כן. מה זה כללית? ילד לא יכול להיות כללי. ילד צריך להיות שייך למישהו. אז ילדי אלונים היו שייכים להורים שלהם וגם לאלונים. ילד לא יכול להיות שייך לקבוצה גדולה. קודם הוא צריך להיות שייך למישהו. אני חושבת שזה חלק מהדברים שגם הפריעו לי כל הזמן. גם אני בתוך הראש שלי זה היה ככה. אני הייתי חושבת על אמא שלי, והייתי צריכה ללמוד תנ"ך או מתמטיקה. גם לי היה החילוק הזה. הרגשתי גם מהצד השני. זה לא שאני עשיתי את זה בתוכי. גם מצד שני באיזושהי צורה החילוק היה. אתה לא כותב אבל סיפור פסיכולוגי על מזל?

ש: לא לא ... . תאמרי לי, אני מבין שמתישוהו בתקופת הצבא את מחליטה שאת עוזבת את הקיבוץ וזהו? ת: אני לא עזבתי את הקיבוץ. אני נסעתי לחוץ לארץ. לא עשיתי משהו כל כך ברור.

ש: התחנת לפני זה?

ת: התחנת ועזבתי את הקיבוץ

ש: ... התחנת?

ת: התחנת בעפולה. אבל התחנת ועברתי לניר דוד. הייתי בצבא.

ש: מה פתאום התחנת בעפולה?

ת: בגלל שהבעל שלי היה מניר דוד. בעפולה זה היה רבינו שהיה מחתן את כולם.

ש: מי?

ת: הרב. הרב שהיה מחתן את כל העמק.

ש: לא עשית את החתונה בקיבוץ, במשק?

ת: עשו לי מין מסיבה כזאת. אני החלטתי להתחתן תוך שבוע. אבל מי חשב להתחתן. גם אז לא היתה בעיה להתחתן או לא להתחתן. היה משהו כזה, בגלל שבעלי רצה לנסוע לאיטליה אז אמרתי – טוב, אז נתחתן. זה היה משהו שלא היה קשור לחתונה שרגילים עכשיו.

ש: הבנתי. בואי ברשותך נחזור קצת לבית של האמא. היא ממשיכה לחיות שם באותו מקום?

ת: אמא לא. אחרי הזמנים הראשונים היא מצאה דירה קטנטונת בשכונת עזרא. קצת אחרי שכונת התקווה, אם אתה יודע. בית עלוב נורא. חדר, ואח שלי בנה עוד חצי חדר ושם גרו הסבא והסבתא, אמא שלי, האח הקטן, האחיות הקטנה. ועוד גם האחים הגדולים שלי שהיו בקיבוץ עזבו את הקיבוץ, הם היו כבר קצת יותר גדולים, עשו את מלחמת השחרור, הם היו נערים. אח שלי היה בן 16 ...

ש: מישהו מהמדינה עזר להם שם?

ת: כן. עזרה סוציאלית עזרה לאמא שלי עם הקטנים. אחר כך סידרה את אח שלי בקיבוץ אבל הרבה אחרי זה. עזרו לה מבחינה כספית. אני יודעת שעזרו לה.

ש: מי?

ת: אני לא זוכרת. היתה בשכונת התקווה לשכה שכשהייתי באה לאמא היא היתה אומרת – תבואי תסבירי לה מה שאני רוצה.

ש: לשכה סוציאלית.

ת: כן. היתה לה איזו עזרה לילדים. לא שילמה לגן. לא יודעת. היתה לה עזרה. לפעמים הייתי בחופש היא היתה אומרת – בואי איתי ונלך שתסבירי לה טוב. אז עוד דיברתי ערבית. אבל לאט לאט הערבית נשכחה לי. כשבאתי לארץ דיברתי גם צרפתית אבל שכחתי לגמרי. לא דיברתי יותר בכלל.

ש: כשהיית בת שש ידעת צרפתית קצת?

ת: כן. הייתי באליאנס ודיברתי גם צרפתית.

ש: אני מבין שאת באיטליה וששם את מתחילה להתפתח, פותחת גן ילדים. לאחר מכן מפרסמת ספרים עליהם אני שמעתי כבר. אני מבין שאת אמא לילדים, נכון?
ת: יש לי נכד בן שנתיים.

ש: אה, ואפילו נכד. יפה מאוד. והכל באיטליה?

ת: כן, הכל באיטליה. אני עובדת ברומא ובמילאנו.

ש: את שמרת על קשרים עם המשפחה?

ת: עם המשפחה תמיד שמרתי על קשרים. למרות שבמשך השנים לחיות בחוץ לארץ ולחיות בארץ ש: זה קצת מרחיק.

ת: כן. אלה חיים לגמרי אחרים. יותר קשה. אני בענין של קשר, רק של אהבה, לא עוד קשר. קשר יותר, גם עם אריה וחיה תמיד היה לי קשר. המשכתי כל השנים האלה לבוא ולבקר. בהתחלה כתבנו, אחר כך הפסקנו לכתוב.

ש: אני בשאלה שלי התכוונתי האם רצית לשמור על הענין הדמשקאי שלך?

ת: לא, בכלל לא. זה בכלל בכלל לא. אתה שואל מה אני מרגישה שאני דמשקאית? לא, אני לא מרגישה. אני לא מתגעגעת

ש: ענין של מורשת, מאכלים, דברים כאלה?

ת: לא, לא כל כך. לא... עכשיו שאני באה מדי פעם אחות שלי עושה את זה ואת זה. אבל לא. לא נשמר לי. אם אתה שואל מה שאני, זה משונה מה שאני, אני מה שאומרים באיטלקית... ש: מעורבת.

ת: אני חושבת בראש אשכנזי ובלב אני ספרדית, יותר חמה, יותר מיידית. הצלחתי להוציא את זה לא מיד. הצלחתי להוציא את זה במשך השנים ואולי גם בחוץ לארץ. אבל אני חושבת כמו אשכנזים. האמת היא שזה ככה. החינוך, הקריאה, התרבות, המוזיקה של הבית שלי, אף אחד לא שמע מוזיקה קלאסית. לא ידעו אפילו שישנה מוזיקה קלאסית.

ש: בבית המקורי, בדמשק?

ת: כן, כן.

ש: אני מבין שאת נמצאת, חיה במילאנו, נכון?

ת: אני עכשיו חיה יותר ברומא. יש לי בלגן בחיים.

ש: אני יודע שיש במילאנו וגם ברומא, במילאנו בטוח, יהודים שהמוצא שלהם סורי.

ת: כן. אין לי קשר. מאז שעזבתי את סוריה אין לי שום קשר עם הסורים.

ש: לא יצרת קשרים עם הקהילה הסורית?

ת: בכלל, לא. יש לי מהקהילה, אבל לא ממש מהקהילה הסורית.

ש: את רוצה עוד משהו להוסיף לסיכום על הקליטה שלך, ל... שלך? משהו כללי

ת: אני יכולה להגיד לך מה שאני ככה הרגשתי בימים האלה. אני אומרת

ש: בימים האלה עכשיו?

ת: כן, עכשיו.

ש: אני גם רוצה שתתייחסי [אל] מה פתאום כתבת את הספר החדש שאמור לצאת. תתייחסי במילה בבקשה.

ת: אני חושבת שכשמגיעים לאיזה שהוא גיל עושים חשבון של חיים, לא?

ש: בגיל מבוגר מאוד אבל

ת: לא, אני חושבת שאני עברתי הרבה דברים והגעתי לגיל שאני יכולה להתחיל לחשוב גם על מה שעבר בצורה אחרת. חוץ מזה שבאמת אני אוהבת לספר, לא קשה לי לספר. אולי קשה לי עכשיו בעברית, אבל מדי פעם הייתי מספרת פה ושם למישהו, וכולם היו כל כך מופתעים מכל החיים האלה. קח בחשבון שבחוץ לארץ זה לא כמו שפה. יש שם הרבה אנשים שעברו מה שאני עברתי או משהו דומה לזה. תמיד אמרו לי – למה את לא כותבת את הסיפור שלך הנפלא? כנראה שהייתי צריכה להגיע לדרגה כזאת של התפתחות ושל בשלות ושל שיווי משקל כדי להוציא את זה ולבוא. אתה רואה שאני מתרגשת תמיד. רציתי גם שהרגשות יצאו מזה, וניסיתי לכתוב את זה. כתבתי באיטלקית את הביוגרפיה שלי וניסיתי לשלב גם את כל הבעיות שעברתי וקישרתי אותם עם העבודה שאני עושה עכשיו, שאני מטפלת במבוגרים ובילדים. אני חושבת שזה בשבילי משהו יוצא מן הכלל. להבין את עצמי ובאמת אולי עכשיו אני הבראתי מכל מה שהיה לי. לא עכשיו, כבר הרבה שנים. דרך הילדים שלי, דרך העבודה שלי. תראפיה יוצאת מן הכלל אם מצליחים לעשות. אני גם עשיתי תראפיה במילאנו. היא לא עזרה לי כל כך הרבה מבחינה נפשית אבל היא עזרה לי קצת לארגן את הדברים.

ש: טיפול פסיכואנליטי.

ת: כן. אבל זה גם לעבודה שהייתי זקוקה לעשות את זה. זה עזר לי לארגן את הדברים, לארגן את הראש כבר. אני חושבת שעכשיו הגעתי למצב כזה שאני יכולה לקשר בין הדברים. שלא הכל במנותק. ... במנותק ממה שאני עושה היום. זה חלק ממני ויש מין שלמות כזאת. אני חושבת שהספר הזה האוטוביוגרפי יכול לעזור לאנשים להיזדהות איתו, בבעיות. אני חושבת שזה נותן גם כוח. אני מרגישה שלמה שאני אומרת יש בו כוח חיובי גם להעביר לאנשים.

ש: יש לי ממש שאלה אחרונה ובזה אני אסיים, שאלת סיכום. כשאת עושה את ההשוואה, כשאת מנסה להסביר את ההשוואה בין הבינוניות הזו כשהיית ילדה קטנה, נערה, הסביבה משדרת אליך שאת בינונית, לבין ההצלחות המאוחרות שלך, מה גורם לאי השוויון הזה?

ת: אני חושבת שחוסר הביטחון. אני לא חושבת שקל לגדול בלי הורים, במקום שלא מבינים אותך. הילדים בכל זאת בבית מחפשים תמיד שמישהו יבין אותם ובאיזו שהיא צורה הם מצליחים. לא תמיד, חלק. לפעמים, לא? אני חושבת שזה נתן לי חוסר ביטחון. אני על עצמי דיברתי מעט. אולי אף פעם לא דיברתי. באיטלקית אומרים ... זה בשביל לא להתפוצץ כמו סיר לחץ. מה שקרה לי שהצלחתי עם

הילדים לעשות את זה, למרות שהם לא הבינו. לא חשוב. אבל לי זו היתה כמו אפשרות להשתחרר ממתח והילדים, יש שם באופן טבעי את זה. הם מסכימים לקבל את האדם השונה. הרבה יותר מאשר מבוגרים. אני על הבעיות שלי אף פעם לא דיברתי עם אף אחד ולא דיברו איתי ולא שאלו אותי.

ש: אבל את ידעת שאת בסדר, אינטליגנטית. את ידעת כל הזמן

ת: לא, אני חשבתי שאני לא אינטליגנטית.

ש: כן, מבחינת הישגים בלימודים. אבל אני מדבר על תחומים אחרים. להיות אינטליגנט זה גם ...

ת: אני יודעת. עכשיו אני יודעת, אבל כשהייתי ילדה לא ידעתי את זה. ילדים לא יודעים את זה.

ש: והיום כשאת מנסה להבין איך התייחסה אליך הסביבה

ת: בקיבוץ?

ש: בקיבוץ. איך את

ת: אני חושבת שעשו טעות גדולה מאוד איתי שהעריכו אותי, את הדברים שלפי הראש שלהם הם היו מאוד פשוטים. למשל העבודה והאחריות וכל הדברים האלה. איך אומרים, לא גירו אותי מבחינה אחרת או לא ניסו להגיע. קיבלו את זה ככה. אני לא מקבלת. אם היה ילד בגן שלא היה מצליח לעשות דברים לא הייתי מקבלת. הייתי עוזרת לו, משתדלת להבין למה הוא לא מגיע לזה. מנסה להוציא את החלק הרגשי שמפריע לו, לא? בקיבוץ זה ככה, לא התאמצו להגיע אלי. אני חושבת שבאמת לא התאמצו להגיע אלי. אי אפשר, אני לא דיברתי עם אף אחד.

ש: ואף אחד לא דיבר איתך?

ת: אך אחד לא דיבר איתי. אריה קצת התעניין במשפחה שלי. אריה היה היחיד שקצת התעניין במשפחה שלי וזה היה החלק שהוא היה קרוב אלי. הוא לא ניתק כל כך מהמשפחה. היה שואל וגם עכשיו הוא שואל על נעמי ועל שפרה, מתעניין. זו היתה הקירבה שהוא הצליח לעשות ביני ובין המשפחה, בין שני העולמות האלה. אבל אף אחד ממי ... אם בוכה או לא בוכה או שהיא סובלת או מפחדת. אף אחד לא ידע. אני פחדתי פחד מוות ללכת בחושך בקיבוץ, פחד מוות. הייתי רצה במהירות כזאת אבל אף אחד לא חשב שמזל בת חמש או שש פוחדת ללכת לבד. מכיוון שלא שאלו אותי ולא פתחו את עצמם, אז אני לא דיברתי. כשלא מדברים מחזיקים את הדברים בפנים וככה המון שנים, כדי לצאת.

ש: מזל אני מאד מאד מודה לך על הריאיון. מאוד מרגש ומאוד מעניין. הרבה תודה.

ת: תודה גם לך.